

Foto: Mirka Schürková-Dohnalová

Dokumentární snímek o tom jak dopadla výstava děl Olbrama Zoubka za Jakešova kulturního období: předčasně násilím ukončená výstava s uměleckými díly částečně popřikryvanými silážní plechtou stojícími na Chiariho dvoře jakoby na smetišti dějin. Kdo se ocitl na smetišti dějin je už známo.

Nebývá mým zvykem abych se snažil polemizovat s některým novinářem, ale případ Jan Kreuzer s jeho razantními soudy mne udivil. Naposledy, kdy v Telegrafu suverénně prohlásil že v "Duelu" Zeman-Sládek, Zeman svého soupeře převyšoval několiknásobně a že Duel celkově byl pod psa. Napříště až budu číst nějaký komentář pana Jana Kreuzera budu vědět, že je to spíše naopak než se mi snaží namluvit snaživý pucflek lísaající se ke žlebu vládní stranické stáje ODS. Jen tak mimochodem, kdo viděl alespoň několik Duelů ví, že tento byl jedním z nejlepších zásluhou obou páňů společně. Nejlepším Duem by pro tohoto novináře asi bylo kdyby proti sobě sedli Václav Klaus s Václavem Klausem. V.P.

U v n i t ě ř č í s l a :

1. Václav Jiří V o s t ě e z: Návrh k založení katolické Mendelovy univerzity v Brně od skupiny expertů Stálé konference křesťanských vědeckých pracovníků v exilu, Hamilton 9.VII.93.
2. Vladimír S o n k a: Otevřená dopis k "Res publica".
3. Jan Fahlertová: Rozvážka na přednášku PhDr.V.Peřicha

Předpokl.cena: 1,- Kč MČ 47263 Náklad: 50 výtisků

v y c h á z e l o 1 9 7 3 - 1 9 7 5

o h n o v e n o 1 9 8 7 r o č n í k 1 0 5 0

Vydává: Vladimír Hajný Red.: Marta Zemanová
ČSA 34, 787 01 Šumperk ředá: Julius A.Varga

Hamilton, Ont., 9. VII. 1993

2.

NÁVRH K ZALOŽENÍ KATOLICKÉ MENDELOVY UNIVERSITY V BRNĚ:

výt. a skupina expertů stálé konference *Křesťan. veřejných pracovníků*
(úvodní myšlenky a postřehy, komentáře a opravy vřelý)

JMÉNO UNIVERSITY

Jméno je všeobecně známo, zvláště ve spojení s moderní vědou. Celý obor je poměrně mladý, jméno je v podvědomí odborníků v široké oblasti praktické a teoretické biologie, včetně zemědělství, lékařství, genetického inženýrství, biotechnologie, biochemie, farmakologie, genetiky, atd.

Podobně, jako významný obyvatel města, opat kláštera, měl svou pokusnou zahradu v oblasti lehce přístupné turistům, což by sloužilo k rostoucí propagaci a popularitě instituce, případně i jako určitý, trvalý zdroj příjmů.

Jeho práce je unikátní, ale zatím propagačně, ani jinak nevyužita. Na unikátnosti jeho genia by se dalo stavět i nadále vědecky přímo či nepřímo.

V dané dějinné konstelaci je toto jméno neméně než ideální.

HISTORIE

I z hlediska historického čeká využití této vzácnosti celou dobu na svoji příležitost. Původní objevy daleko předtihnou svoji dobu fakticky, ale hlavně koncepčně, a tak po uveřejnění zůstaly neoceněny.

Práce byla znovuobjevena asi po 40 letech od uveřejnění. Krátce na to vypukla I. světová válka, což přineslo znovu částečné zapomenutí. Pak trvalo asi 20 let než se nauka o dědičnosti usadila na českých vysokých školách. V Praze na technice ji vyučoval prof. dr. Bílek, vzděláním veterinář. Podle dostupné literatury to byl mendelista, ale ne specialista na genetiku, ale spíše na obecnou zootechniku. Důsledkem toho, jeho pojetí dlouho zůstalo na úrovni z přelomu století, tedy krátce po objevení původní práce.

Ve Spojených státech zatím byla genetika jedním z předních vědních oborů první poloviny dvacátého století. Mohlo by se říci, že i tím nejdůležitějším a intelektuálně nejzajímavějším.

V Brně samém, na nově založené Vysoké zemědělské škole se dal volný průchod novodobé nauce o dědičnosti až po odchodu do ústraní prof. Taura někdy před polovinou třicátých let. Nicméně, jediný světově proslulý český moderní genetik vyšel právě odtud. Byl to prof. dr. inž. Kříženecký, který již před II. světovou válkou získal znamenitou pověst nejen intelektuální potencí, ale také

vysokou produktivitou, plodící tak říkajíc, vědeckou práci nebo články každý týden. Ve své práci pokračoval za ztížených podmínek i za války.

Prof. Kříženecký, byl náročný na sebe i ostatní, a zásadový v poměru ke komunistické diktatuře. Krátce po únorovém převratu byl navzdory své odborné fundovanosti odstraněn a skončil v oficiálním zapomenutí jako pracovník brněnského muzea. Jeho zásluhy zatím stále čekají na příslušné zhodnocení z perspektivy moderní genetiky. V domácím kontextu můžeme konstatovat, že Kříženecký byl důstojným pokračovatelem Mendelovým, ale odkaz jich obou skoro zapomenut; pravděpodobně záměrně.

Genetika jako věda byla na indexu celé první desetiletí po komunistickém převratu. Výsledkem zpolitizování vědy, které mělo svůj původ v bývalém Sovětském svazu, a podle některých přímo v sekretariátu Komunistické strany v Kremli, bylo nahrazení mendelismu a moderní genetiky zcestným a nepodloženým učením lysenka. To mělo za následek, že moderní genetika se začala znovu vyučovat na českých vysokých školách až někdy začátkem šedesátých let.

Stoleté výročí uveřejnění nejznámější M. publikace se v létě roku 1963 oslavovalo v Brně, dalo by se říci, komunisticky; neslaně a nemastně. Srpen byl vybrán asi proto, aby se mohlo zúčastnit jen co nejmeně vysokoškoláků. Vše se obešlo několika přednáškami genetiků z celého světa a přimáním několika čestných doktorátů cizím vědcům na brněnských vysokých školách.

Ač současná genetika v Čechách a na Moravě má svůj podíl důsledků komunistické správy školství a vědecké života, je známo několik jedinců, kteří jsou natolik vyzřílí, zkušení a morálně bezúhonní, že by svůj obor mohli přivést v základních rysech na přijatelnou světovou úroveň během pěti nebo deseti let. Jedním z rozhodujících faktorů by za těchto okolností byly finanční zdroje pro experimentální vědeckou práci a publikační činnost.

VYSOKÁ ŠKOLA XXI. STOLETÍ

Ač by mohla být tendence budovat školu klasického typu, stálo by za úvahu pozastavit se nad možností pokusit se vytvořit katolickou instituci vysokoskolského typu vhodnou pro příští století. Přirozeně by se muselo vycházet z předpokládaných potřeb katolické společnosti. V hrubých rysech však bude asi třeba podstatně jiné výchovy a výuky, než jaká je dnes dostupná na obyčejných vysokých školách.

Všeobecně zrychlující se tempo rozvoje technologie a vědy bude vyžadovat jinak připravené lidi. V zemích s vyspělou technikou je současný vývoj tak rychlý, že se jeví tendence, že člověk nerídí vývoj, ale je jakoby řízen vývojem. Takové a podobné úkazy jsou zcela předpověditelné a tyto a podobné tlaky se budou stupňovat. Katolíci na ně musí být, jak všeobecně, tak zvláště morálně

připravení.

Na druhé straně, vývoj technologie a vědy nelze zastavovat, či zpomalovat. V těch případech kde by se tak stalo, by se i převážně katolická společnost mohla dostat za určitý čas do závažné situace, ať již hospodářsky či vojensky.

Jediný správný přístup k vývoji společnosti jako celku, a katolické společnosti zvláště, je účast na vývoji vědy a technologie za účelem zlepšení hospodářské situace lidstva na podmínkách, že víra a morálka dává všemu snažení žádoucí rámec. Byla-li by katolická vysoká škola středem vývoje společnosti na technologickém a vědeckém poli, mohla by nejlépe ovlivňovat nové směry, jak čistě technické, tak čistě etické.

I když by se mohlo zdát, že lepší posláním je spíše v etice, tento dojem může být zavádějící. Současný morální zmatek v hospodářsky vyspělých zemích je do jisté míry způsoben překotným vývojem v mnoha oborech, a na druhé straně, malým důrazem na etickou stránku věci. Mnohdy se etické stránky věci řeší až po vyřešení technických problémů.

Mělo by tomu být současně nebo obráceně, neboť by to odpovídalo pozornost od mnohých zbytečných problémů jako je na příklad zbrojení pro zbrojení.

VÝCHOZÍ SITUACE

Správné zhodnocení současných podmínek a výsledků vzdělávání jak místně, tak celosvětově, je základem pro určení smyslu a směru školy, zvláště na začátku. Zabezpečení theologického a etického rámce je nutné všeobecně a musí se zcela vytvořit, neboť za komunismu se přerušila tradice. V této otázce lze předpokládat ideologické střety mezi církevním dogmatem a komunisticky vychovanými zájemci o zaměstnání v nové instituci. Pečlivý výběr vysokoškolského sboru bude v této fázi nejdůležitější, ale později možno očekávat klidný vývoj.

Pravě opačně to bude a výchovným a vzdělávacím záměrem univerzity. Zatímco nyní, po 40-letém období jednotné školy, bude studentská základna dosti jednotná postupem času se kvalitou studentů začne měnit k horšímu zaváděním různých typů škol, jak čistě českých, tak v cizím užívání, či provozu. Má se předpokládat, že kvalita studentů začínajících vysokoškolské vzdělání se výrazně zhorší během několika příštích let.

I když se úroveň vzdělávání během komunismu zhoršila ve srovnání se stavem před válkou, zhoršení nebylo tak drastické, jak by se mohlo zdát. Úroveň československého školství bylo možno prakticky porovnat se světem velmi neortodoxním způsobem. Čechoslováci na všech úrovních vzdělání byli komunisty donuceni opustit vlast a chtít nechtě se podrobit přísnému porovnání svých vlastních znalostí se znalostmi příslušníků ostatních národů, obvykle v roči toho kterého jazyka.

Tato srovnání většinou dopadla ve prospěch našich lidí a většina se přes všemožné překážky domorodců výborně nebo alespoň přijatelně uplatnila. Překážky byly někdy i zcela primitivního typu, jako třeba to, že se československé vzdělání vysokoškolského typu, i jiné, vůbec neuznávalo za těchto okolností, i jinak, se Čechoslováci dobře uplatňovali i v oborech zcela odlišných, než které studovali.

Je tedy nutné vyjit z toho, že československé školství po válce, ale zvláště před válkou, si nezažalo a žádným školstvím na světě. Popřevratové změny ve školství je třeba všeobecně pokládat za změnu k horšímu. Kromě malých kosmetických úprav (jako zastavení výuky marxismu, přebaryvené historie, zavedení náboženství do škol, atd.) nebylo nutno ve školství nic měnit. Popřevratové změny ve školství motivované výlučně nedostatkem finančních prostředků jako důsledek národohospodářské neschopnosti dnešní vlády vedou k rozvratu ve školství, stejně jako ve všech ostatních oborech. Změny v systému školství nejsou nejen nutné, ale jsou přímo zceťné.

Základní a střední školství (s výjimkami již zmíněného typu) bylo tedy na nejlepší světové úrovni na které se nechalo stavět, a nechá i nadále stavět. To je to nejpozitivnější poznání, které je možno o československém školství dnes učinit. Jinými slovy, to co se dnes v Čechách a na Moravě učilo, množství toho co se učilo a jak se učilo se vyrovná všemu na světě. Úpravy popřevratových režimů vnašejí do školství stejný zmatek jako do všech ostatních oborů, neboť to jsou úpravy nekvalifikované, nepromyšlené a nedomyšlené.

Mezi další jednoznačně pozitivní stránky našeho školství až doposud patří možnost výběru schopných jedinců k dalšímu a odbornému vzdělání. Výběr na střední a vysoké školy, i školy jiných typů dává možnost uplatnění různých talentů a schopností na různých školách podle jejich typů a míry. Stupeň korupce za komunismu podle stranické příslušnosti rodičů by se nyní neměl podobně uplatňovat podle majetnosti rodičů. Fragmentováním školství jak mnohokrát vidíme v zahraničí, a jež zavádí dnešní vláda se tato možnost ztrácí a pořádek se mění ve zmatek.

Hodnotí-li se pozitivně školství, musí z takového hodnocení také vycházet pozitivně učitelé. Kvalifikace našich učitelů k provizování jejich zaměstnání je všeobecně velmi vysoká. Záleží to do značné míry na vůli učitele učít, ale potenciál je. To vyniká hlavně ve srovnání s výukou a učiteli v zahraničí, kde mnohokrát i potenciál schází. Mnohdy se setkáváme s případy, že v zahraničí nemají učitelé vůbec žádnou pedagogickou přípravu, a podle toho vlastně ani nemohou mnoho naučit, i kdyby chtěli. Pedagogická příprava pro učitele základních škol je v cizině také slabší. Není učitel učít, ale naučit. To se dosud v Československu dařilo.

Cílem budoucího vysokého školství v Čechách a na Moravě by tedy mělo být udržet dosavadní vysokou úroveň základního a středního školství jakož i zachovat dosavadní principy vysokého školství. Vysokoškolské učitelé by měli mít hlavní úkol vyučovat studenty a

peřt skripta jako dosud, neboť tak by mohli udržovat krok s postupem vědy ve svých oborech. Postgraduální školství by mělo připravovat vědecké pracovníky jako dosud, jakož i vysokoškolské učitele. Vědecká práce je základem technologického pokroku a tak materiálního zabezpečení národa a společnosti.

Kdyby se vědecká práce neorganizovala, nebo deorganizovala tak, jak to dělá dnešní vláda, národ a stát by brzy přestal existovat, neboť by zahynul na úbytě v konkurenci s ostatními. Vědecká práce se tedy musí brát vážně, a chce-li škola nebo národ uspět, všla společně se vzděláním musí stát hodně vysoko na stupnici hodnot. Snad již na třetím místě hned za vírou a prací. Víra, práce a vzdělání národ a stát udržují, více víry, práce a výsledky vědy poeunují národ a stát kupředu.

Z praktického hlediska je nutné nespolehat na vládu v ničem, a zvláště né ve školství. Z dosavadních zkušeností a popřevratovou vládou vyplývá, že tato je stejně nekompetentní jako byla komunistická vláda. Zlepšení by mohla přinést jen celková výměna a úprava celkové orientace vlády. I když je to jediné řešení, a očekává se, není vyloučeno, že vláda padne až když se hospodářská situace ještě drazně zhorší.

ŘAZ A CHARAKTER INSTITUTE

Smysl a řad školy by měl být hned od začátku definován a propracován pokud možno do detailů. Z něho bude pramenit celková orientace, úkoly a způsoby jak jich dosáhnout. To také do nejvyšší míry zabezpečí, aby škola vždy zůstala věrná svému prvnímu a poslednímu poslání jakož i, aby k tomu měla nutné podmínky existence a rozvoje.

Ac instituce je založena na silných jedincích, je stejně důležité zajistit pospolitý řaz školy. Tento důležitý prvek vědy byl a do určité míry stále je v povaze národa, a musí se znovu pozvednout na místo které mu patří. Za takových okolností se mnohem lépe pracuje a produkuje, než za podmínek, kdy existuje nevraživost mezi lidmi. Prvek pospolitosti je jistě také prvek katolický, jež však často je terčem zlomyslné kritiky nekonstruktivního okolí, zvláště nekatolického.

Ježto je úmyslem podporovat katolické školství ve státech s novou náboženakou svobodou, měl by být do prvých stanov školy také zabudován národní prvek. To souvisí hlavně se skutečností, že bude hlavně vybudován národem a že bude vydržován, možná i výhradně z národních zdrojů. Tak jako byly nebo jsou katolické university v ostatních evropských a asijských zemích i Americe, nemělo by se její existenci zde pohlízet čistě církevně. Národ sám od této instituce právem mnoho očekává, ale jeho potřeba nebude končit prvním ani patým rokem, ani prvním desetiletím.

Kombinace dvou předchozích faktorů by měla zajistit oblibenost, a morální podporu školy ve svém okolí, i případně dobrovolné práce na začátku. Stupeň přípravy a dokonalý plán při otevření budou

známkou prvotní životnosti.

Školně jedince pro práci ve škole je možno získat důsledným a systematickým výběrem na začátku, ale v dlouhosti je nutno spoléhat na vlastní, nové útoje. Základní úmer by měl být v pokračování dokazadního a osvědčeného přístupu širokého vzdělání, pokud možno v mnoha oborech najednou. Měly země si nemohou dovolit úzké specializace ve vzdělání z mnoha důvodů. Tím posledním je nutnost využívat širokých poznatků pro praktické využití nových objevů. Nové objevy, jako motor technologického vývoje, jsou nyní čím dál více závislé na již stavající technologii, která jak již řečeno staví na komplexních řešeních specializovaných problémů. Jinými slovy, vše je propojeno se vším. Úspěch plodí úspěch a neúspěch vede k dalším ztrátám.

Duchovní život je alfou a omegou, nicméně mezi tím někde je práce, samozřejmě, vylučně nebo doznačně míry pro druhé. V takovém pojetí života je napln život, uspokojení a štěstí.

Tím není míněno, že všechno je jednoduché. Na druhé straně, a pokud je jej možno tak nazvat, zvláště v životě světském je všechno relativní. Světakou, tedy zvláště finanční stránku má i duchovní život a není jí možno zanedbávat.

Není možná náhodou, že škola vzniká v období, kdy se o Svaty stolec stará Jan Pavel II. On sám napsal několik spisů na tematiku filosofie personalismu. To je právě filosofie na které by se asi měla nová škola postavit, jak už zdůrazněno. Personalismus jako filosofie totiž dává formální výraz snaze vychovat a vzdělat člověka pokud možno nejšíře a nejdále, aby měl co nejvíce společných zájmů s ostatními lidmi. V dané zeměpisné oblasti to nemusí připadat ani příliš zvláště, neboť takový způsob výchovy existoval a zvláště na venkově zcela neformálně ještě existuje. Lidé se za takových okolností cítí částí celku, neboť o tom celku mnoho vědí. Pochopí a rozumí mnoha lidem a mnoho lidí rozumí jim a je pochopí. Ve službě Bohu a lidem si snad není nic lepšího ani lichotivějšího třeba přát.

ZABEZPEČENÍ DLOUHODOBÉ EXISTENCE

Význam vzdělávací a výchovné instituce vysokého školství v moderní době je v tom, že jsou předpoklady, že lidé, kteří zde projdou výukou, kterou si sami vyberou, se taktéž podrobí druhotně výchovnému a etickému procesu, tedy vlivu jehož cílem je správný charakter člověka. Takoví lidé budou pak základem moderní civilizované společnosti založené na víře v Boha, uctě a respektu k bližnímu a ochotni pracovat pro dobrou pospolitost, ve které žijí v Kristově duchu.

Dlouhodobá existence musí být jedním z hlavních úkolů. Jako ostatní úkony i tyto je nutno rozpracovat v detailech předem a včetně ji organicky do zakládající charty, případně i tak, že některé dílejší koncepty budou neměnitelné. Kontinuita musí být

7.

zabezpečena a v žádném případě nemá být ponechána náhodě.

Problematikou sem zasahuje i otázka zda je nutné a potřebné se zabývat vysokou školou, když v minulosti se obvykle vylučovalo se středními školami nebo gymnázii.

Skutečnost, že učitelé na vyšších stupních musí mít v Evropě vysokoškolské vzdělání by měla tuto otázku jednoznačně odpovídat, nejen, že by měl být důraz na vysokém školství, neboť v život ve farnostech by měl přitahovat mladé ke katolickému studiu, ale měla by být snaha si vchovávat i své vysokoškolské učitele, neboť tak by se vyloučila ideologická subverze v budoucnosti.

VĚDECKÁ ORGANIZACE

Předchozí úvahy mají jen sloužit jako podklady, které se uvedou v život příhodnou organizací instituce.

V řízení by měli převažovat laici, ale titulární hlavou by měl být diecézní biskup. Laici zvolení do čela musí být vybráni z národně uvědomělé vrstvy katolicky vzdělaného občanstva hlavně pro své vlastenectví.

Obory a ústavy by měly být vybrány tak, aby vzájemně doplňovaly a propojovaly. Duplikace ústavu a specializací podle jednotlivých oborů by se mělo předejít účelným plánováním a cílem dosáhnout stanovených cílů s minimálními náklady. To se týká zvláště předmětů, které jsou potřebné zvláště z metodologických důvodů jako statistika, výpočetní technika, knihovnictví a jednoduché třídění informací, pedagogika, etika, ekonomika, atd. Tyto klíčové obory spolu s politikou a několika rvač technickými obory by se měly založit a rozvinout nejdříve a teprve později tzv. společenské vědy, což by bylo v souladu s nynějšími potřebami společnosti.

Bioetika, etika vědy a etika vůbec by mohla být zvláštním posláním instituce v rámci všeobecného plánu.

Návrh plánovaného schématu návaznosti oborů a předmětů je v příloze.

SPOLEČENSKÁ ORGANIZACE

Žádná instituce stejného nebo podobného typu se neobejde bez aktivního a iniciativního společenského života. Kromě vzdělávacího zaměření bude potřebné rozvíjet a rozšiřovat zájmovou sféru studentů, především v rámci vlastní instituce.

Nejlépe se tak děje v rámci života na kolejiích, které musí být součástí výhledových plánů. Prostorově soustředění prospívá společenské organizaci. Ubytování v kolejiích nemusí být luxusní, ale musí zaručovat základní pohodlí a hlediska hygieny, výživy, a soukromí.

8.

ROZKROK FINANČNÍ A INTELKTUÁLNÍ NEODVĚSTOSTI

V příslušné době; asi až po příznivém vyřízení restituce církevního majetku, je nutno zabezpečit finanční zdroje. To se může stát reálně až po restituci církevního majetku. Otázka financování instituce by neměla přijít na přetřes dříve než bude o restituci pozitivně rozhodnuto.

Návrh tento předkládá jménem Státní konference
křesťanských veřejných pracovníků č. exilu:

V. Vostřex

Václav Jiří Vostřex
18 Aintree Court,
Hamilton, Ontario
L8K 4R9, Canada.

Pražský liberální klub při Nadaci Demokratické
iniciativy pro kulturu a politiku
Vás srdečně zve na diskusní odpoledne s

PhDr. Václavem Peřichem,

viceprezidentem Nejvyššího kontrolního úřadu
České republiky.

Po přednášce Dr. Peřicha bude následovat
tematická diskuse.

Diskusní odpoledne se uskuteční v sobotu 11. prosince
1993 od 13.00 hod. v klubovně č. 9 Národního domu
(býv. ÚKDŽ), nám. Míru 2, Praha 2 - Vinohrady.
Velmi se těšíme na setkání s Vámi.

Hana Mahlerová
za Pražský liberální klub při NDI

